

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

Οι επιστήμονες, οι εμπειρικοί και οι κομπογιαννίτες. Στην Αύλη του 'Αλή Πασά. Δυό περίφημοι γιατροί: Κωλέττης και Βηλαράς. 'Εμπειρικές θεραπείες και γιατροσόφια. Μιά σάτυρα του Σούτσου. 'Ο Παναγιώτης και ο 'Ηλίας Γιατράκος. Οι φιλέλληνες γιατροί. Πώς ένας κομπογιαννίτης έγινε πλούσιος. Τὰ εικόσιζή τραύματα του Γάλλου φιλέλληνας Ρομπέρ. Πώς επέθανε. Μια φρικτή μαστίγ των πολιερχομένων της 'Ακροπόλεως. 'Ο κομπογιαννίτης που κρατούσε κατάστιχο τών...μακοριτών.

Κατά την εποχή της 'Επαναστάσεως ή ιατρική βρισκόταν στην 'Ελλάδα σε μεγάλη παρακμή. Για να σπουδάση κανείς τότε γιατρός, έγραφε να πάη στα Πανεπιστήμια της Εγγύτης, πράγμα που ήταν, φυσικά, πολυδάπανο κ' επίπονο. Κι' αν κανένας από τους πλούσιους αποφάσιζε να σπουδάση την Ιατρική στα Εθνοπαϊκά Πανεπιστήμια, γυρίζοντας κατοπίν στην 'Ελλάδα με το δίπλωμά του, προτιμούσε να εξασκήσει το επάγγελμά του στα μεγάλα κέντρα της 'Ανατολής, ή πως στην Πόλη και στη Σμύρνη, παρά στη Ρούμελη και στο Μωρησσό, όπου ο κόσμος ήταν φτωχός και σπανίως κατέφευγε στους γιατρούς. 'Εκτός όμως από τη Σμύρνη και την Πόλη, σπουδαίο κέντρο για έμπειρη εξάσκηση της Ιατρικής ήταν τα Γιάννενα και κυρίως ή Αύλη του 'Αλή Πασά. Σ' αυτήν μάλιστα υπηρέτησαν ως γιατροί και δυό ξεχωριστοί 'Ελληνες, ο ποιητής Βηλαράς και ο κατοπίν πρεσβευτής και προσηγοργός Κωλέττης.

Για τους λόγους αυτούς, όλα σχεδόν οι κάτοικοι της 'Ελλάδος, σόσιος άρρωσταναν, θεραπευόνταναν ή... πέθαναν, υποθαλάζοντο στις αναριθμητές εμπειρικές θεραπείες και χρησιμοποιώντας τα γιατροσόφια του λαϊκού σινταγολογίου. 'Οποιος θά ήθελε να μάθη την ποιολογία των παραδόξων αυτών θεραπευτικών τρόπων, δεν έχει παρά να κινηθήει τα διάφορα γιατροσόφια του μεσαιώνος, που μιάς καταπλήθισαν σήμερα με τους εξωφρενισμούς των. Τα φάρμακα, που χρησιμοποιούσε τότε ο κόσμος, ήταν οίξες χόρτων, και βότανα, έγχυματα κ' έγκυλισματα και διάφορες αλοιφές, που πολλές φορές, ωστόσο, συντελούσαν στη θεραπεία!

'Εκτός όμως αυτών, υπήρχαν και φάρμακα ειδικά για φρικτούς άρρώστους, τα οποία κατασκευάζονταναν κρυφά και τών οποίων το μυστικό της κατασκευής, που φυλάσσταν ανώστρη, ήταν προνόμιο μερικών μόνο οικογενειών και μετεδίδετο από γενεάς σε γενεά.

Υπήρχαν ακόμα και οι εμπειρικοί χειρουργοί, οι οποίοι εθεοβάταναν με μεγάλη, πράγματι, επιξείσητητα τα κατάγμματα και τις εξωφρενισμούς. 'Υπήρχαν τέλος και οι άγριστες γιατροί, οι κομπογιαννίτες, οι οποίοι ήταν, όπως και σήμερα άλλωστε, πλανόδιοι και περιήρχοντο τας πόλεις και τα χωριά, διαλαλώντες τις σωτηρίες θεοταείες τους και τα φάρμακα τους. Τους κομπογιαννίτες αυτούς τους έχει σατιρίσει ξυτίνα ο 'Αλέξανδρος Σούτσος, στην κωμωδία του ε'Ο 'Ασώτος με τους παρακάτω στίχους:

Δέν είμαι εγώ Ζαγοριανός να περπατώ στο δρόμο
Με δλοιφές, μ' ευπλοδισρία, με βίσινα σταν όμο
Και με δοκτάγγαν, συριγγάν και νουστέρων χορζάλι,
Με το σαμσοροκάλλακο να τρέχω στο κεφάλι,
Νά οκοζώ από το κοστούδι και ψόφιο μου μονάδι:
«—Καλός γιατρός! Πολύ ζωή! Ποιός θέλει, ποιος θα πάρη;»

Στα στρατοπέδα όμως τών επαναστατημένων 'Ελλήνων υπήρχε ανάγκη χειρουργών και επειδή, όπως είπαμε, επιστήμονες χειρουργοί δεν υπήρχαν τότε στην 'Ελλάδα, οι εμπειρικοί έδιναν κ' έπαυαν. Τους καλντέρους, άτ' αυτούς, τους κρατούσαν κοντά τους οι άρχηγοι και οι καπετάνιοι ως ιδιαίτερους των γιατρών, αφήνοντας τους άλλους για τους στρατώτες.

'Από τους εμπειρικούς γιατρούς της 'Επαναστάσεως, οι περιφημότεροι υπήρχαν οι άδελφοί Παναγιώτης και 'Ηλίας Γιατράκος. 'Ανήκαν σε μεγάλη, Μανιάτικη οικογένεια, ή οποία, όπως φαίνεται από το επώνυμό της, δεν ήταν άσχετη προς την επιστήμη του 'Ασκληπιού, ήσαν δε και οι δυό άρχηγοι ιδικών τους σωμάτων.

Φαίνεται μάλιστα ότι ο μεγαλύτερος από τους δυό, ο Παναγιώτης, είχε, εκτός τών πρακτικών, και μερικώς επιστημονικές γνώσεις, τις οποίες είχε άποκτήσει κατά τη διαμονή του στην 'Ιταλία. Αυτό άποδεικνύεται και από την αντίσκηπτική μέθοδο που ακολουθούσε, χρησιμοποιώντας τη ρακή, δηλαδή το κατ' έξοχην αντίσκηπτικόν ονόμασμα, για τη θεραπεία τών τραυμάτων. 'Η ικανότης του στη χειρουργική ήταν αναγνωρισμένη άτ' όλους και άργότερα, επί 'Οθωνος, ο περίφημος για τις ιδιοτροπίες του, αλλά και για την επιστημονική του αξία, Βασιλάος γιατρός Ράιζο, δεν άταξίδευε να πρόδικαλή και να συμβουλεύεται πολλές φορές το Γιατράκο!

'Αλλά και πολλοί 'Ελληνες, που είχαν σπουδάσει στα

Πανεπιστήμια της Εγγύτης, κατέβηκαν στην 'Ελλάδα κατά την 'Επανάστασι για να προσφέρουν τας εκδουλεύσεις των στην πατρίδα τους. 'Εκτός όμως αυτών, και πολλοί Ευρωπαίοι φιλέλληνες γιατροί ήρθαν τότε στην 'Ελλάδα, από τους οποίους πολλοί διεκρίθησαν και ως πολεμιστάι. 'Απ' αυτούς άλλοι πέθαναν στην 'Ελλάδα κατά τη διάρκεια του αγώνος, άλλοι έμειναν και κατοπίν στην στρατιωτική υπηρεσία της και άλλοι εξαγαγίστησαν στις πατρίδες τους.

Παρ' όλα αυτά όμως, περισσότεροι στών αριθμώ ήσαν οι άγριστες και οι εμπειρικοί, οι οποίοι έδρασαν έτσι ειφύτητα κατά την 'Επανάστασι.

'Ο Γάλλος Ρομπώ στα άπομνημονεύματά του από την 'Ελληνική 'Επανάστασι διηγείται σχετικώς, ότι κάποτε, σε μιá μάχη πρό της Τριπολιτσάς, ένας νεαρός 'Ελληνας είχε τραυματιστεί σοβαρώτατα από μιá σφαίρα, ή οποία του είχε βγάλει το ένα μάτι. Τη φοιχτή αυτή πληγή, από την όποιαν έστρεχε βρομορό πύο, την περιποιήθηκε ένας εμπειρικός γιατρός του στρατοπέδου και σε λίγο έπληθε ή θεραπεία, χάρις στην άνηχτή του όργανωσμού του τραυματιού και όχι βέβαια στην ικανότητα του γιατρού του. Αυτός όμως από τότε το πήρε άπάνω του και περιφανερόταν τόσο για τη θεραπεία του αυτή, ώστε σε λίγο είχε γίνει τόσο φημισμένος και κερδοξής τόσο, ώστε πρώτα πειροφόρο πεζός, βρώμιχος κ' έξιενός, καθύλλαγε τώρα μιá όρνια φοράδα και φορούσε πλουσιώτατα ρούχα!

Οι εμπειρικοί γιατροί, σόσιος αυτό ήταν άναπορεκτικό, προσέβησαν και σε άκρωτηριασμούς μελών. Κατά την πολιορκία της 'Ακροπόλεως από τον Κιοτατζή, γιατρός της φρουράς ήταν κάποιος 'Οθωνικός χειρουργός, όνομαζόμενος Κούρταλης. Αυτός ένουθήλεισε και προσπάθησε να σώση το Γάλλο φιλέλληνα Ρομπέρ, ο όποιος κατά την περίφημη άνοδο του Φαβιέρου στην 'Ακρόπολι, είχε τραυματιστεί σοβαρώτατα σε πολλά μέρη του σώματός του. Καθώς ανέβαινε μαζί με τους άλλους, δέχτηκε ένα βροαίωμα όδιδος, που του έσπασε και τα δυό πόδια και, πέφτοντας έτσι σε μιá πάφρο, άγωνίστηκε εκεί επί πολλή ώρα κατά τών πολιορκιών Τούρκων, που ώρμησαν ένάντιον του, ως τότε σωθήκε από τους προσδραμόντας συντρόφους του, έχοντας εν όλω 26 πληγές στο σώμα του!... 'Όλες αυτές τις πληγές κατώφθωσε να του τις θεράπειση ο 'Τούρκος γιατρός που άναφέρουμε, αλλά επειδή δεν μπόρεσε, έλλειψει τών άπαιτημών χειρουργικών εργαλείων, να του κόψη τα πόδια του, έπληθε γάγγραινα και ο εύγενής φιλέλληνας πέθανε με φοιχτούς πόνους...

Πόσο μεγάλη ήταν ή ανάγκη τών πραγματικών επιστημών κατά την 'Επανάστασι, άποδεικνύεται από το ότι πολλές φορές, τα έλαφρότερα παθήματα έπαυαν χαρακτήρα τρομερό. 'Ετσι, μιá από τις φοιχτότερες μάστιγες, ένα από τα μεγαλειότερα κακά τών πολιορκουμένων της 'Ακροπόλεως, έγινε ή φθειρίασις, ή οποία ένεκα της μεγάλης άκαθαριότητας των ροκενδύτων 'Ελλήνων, έληξε διαστάσεις τρομερής και άπαισίας άρρώστειας. 'Ο ιστορικός Βοζάντινος διηγείται σχετικώς ότι στο σώμα δυό άδελφών στρατιωτών από τη Μαγνησία, που πέθαναν και κηδέυτηκαν την ίδια μέρα, είχαν σχηματιστεί πληγές, ή μάλλον έλκη, μεγέθους λεπτοκαριού, όφειλόμενα στα άρηχά αυτά έντομα, τα όποια και προσάλεσαν το θάνατό τους!...

Και για να τελειώνουμε θα σας άναφέρουμε ένα άνέκδοτο, που χαρακτηρίζει έξαιρετικά τους γιατρούς της εποχής εκείνης. Κατά το 1825, πέθανε στην 'Αθήνα κάποιος Γιώργης Μαντιζουράνης από την Κούλουρη. 'Επειδή άρρησε κάποια μικρή περιουσία και οι κληρονόμοι του άρχισαν να μαλώνουν μεταξύ τους, επετέθησαν αι άρχαι, οι όποιοι άφορ βρήκαν τών θεραπευόντων τον μακαριτή γιατρό, τόν υπέβαλαν σε άνάκριση. Νά, επί λέξει, ή άνάκρισις αυτή, ή οποία είναι έξαιρετικά χαριτωμένη:

- Πώς όνομαζέσαι;
- Ρήγας.
- 'Από πού είσαι και πότε ήρθες εδώ;
- Είμαι από τη Σάμο και ήρθα φέτος τόν 'Απρίλι.
- Τι δουλειά κάνεις;
- Τήν Ιατρική.
- Και πού την έμαθες;
- Στη Σμύρνη και στην Πόλη.
- 'Από πούν;

ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΜΙΣΕΛ ΚΟΡΝΤΑΙ

ΜΙΑ ΕΡΩΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

«Κύριε,

Σας γράφω μιά από τις αναρχίστες φανατιστές σας. Ήσως περιφρονείτε το γράμμα της. Έν τούτοις σάς διοβιδιάζει την έκφραση του ελλειρνοφούς φανατισμού της. Σας είδα χθίς το βράδυ να παίζετε στο «Έργος και Θάνατος». Τι μεγάλες πού είσαστε, τί τρυφερός, τί τρυφερός και γλυκίος συγχρόνως!.. Είναι αδύνατον να μη νοιάζεστε τα αίσθηματά που έκφραζετε τόσο τέλεια! Κύριε, στο Παρίσι θά μείνω πολύ λίγον καιρός. Σέ λίγο θά επιστρέψω στη «ισρή πάλι στον μένω. Μά θά ήθελα έπί πού θά πάω να πάρω μαζί μου κάτι περισσότερο απ' την εξαίσιον ανάμνηση της χθεσινής βραδιάς. Θά ήθελα να μου δίνετε την εύχαρίστητη μιάς συναντήσεως, πολύ σύντομη, πολύ άδώς, που θά μου επέστρεπε όμως να πλησιάσω τόν ήρώα μου και να του έκφρασω όλο μου τό θαυμασμό... Δευνή Ρ...»

«Υ. Γ. Σας στέλνω τό γράμμα στο θέατρο. Θά σά, περιμένω άδωο, στις πέντε, στην έσωτερική αλήη του Λούβρου. Θά φορώ ένα μώβ λουλουδι στη ζακέτα μου».

Άφού έφωζε τό γράμμα της αυτό σ' ένα ταχυδρομικό κουτί, ή κ. Χάρντον περίμενε με πιστωτική άνυπομονήα την επαύριον.

Θά πήγαινε στο ραντεβού που τό ώριζε, τό είδοκό της; Δέν τοίμουσε να τό πιστέψη. Θά έλάβαινε τόσα και τόσα γράμματά σαν τό δικό της! Άν έπιγαινε όμως, τί θριαμβικός!... Τι στανία άνάμνησι θ' απέκοιμζε μαζί της, στην επαύριον!..

Βέβαια είχε την άποφάσι να περιορισθί σ' ένα μόνο ραντεβού, άν και αυτό τό ένα και ήταν τρέλα. Τό έλε δώσει, έτσι, άπυλόγηστα, σε μία στιγμή μέθης και ένθουσιασμού, ξεφρελλιαμένη από τό καίξιμο του μεγάλου ήθοποιού Σανσί, έτσι αισθηρίατα, όπως θα τό περίσσειε σ' ένα μουτζεκό λουλουδιον στη σκηή, την ώρα της παραστάσεως.

Ήταν τόσο ώμορφος ό Σανσί, τόσο κομψός και λυγρός μέ την περήφανη κατατομή και τά χτενισμένα προς τά επάνω μαλλιά του! Έλεγε μάλιστα την φιλαρέσκεια να μην κρύβη την ήλικία του, ν' άφινη να φαίνονται ή ρώτες άσπρες τρίχες που έδιναν στα μαλλιά του άνταίγεις άσπαιού...

Τί καλά που θά ήξερε, άλήθεια, να μιλή για έρωτα στις γυναίκες!... Κι άλλοιμονο!... Ήταν πολλές καιρός τώρα που δέν είχε άκούσει λόγια έρωτικά ή κ. Χάρντον. Ό άντρας της ήταν τρυφερά άπιοχολιμένος μέ τις συμβολαιογραφικές της δουλειές. Γιατί ό κ. Χάρντον ήταν συμβολαιογράφος. Στενοχωριόταν λοιπόν έπικροβιά ή κ. Χάρντον μέ τό ζώη που περιούσιε. Βρισκόταν στην άνθησι της ώμορφιάς της και διούσιε έρωτικά λόγια.

Ναι, πριν γενιά, ήθελε να νοιώσει την αναρχιλία της έρωτικής περιπέτειας, πριν ό χρόνος ρυτιδώσει τό όρασι της πρόσωπο, την χοντρήνη και την σαβαλίση. Τουλάχιστον θά είχε μιά γλυκιά αίσθηματική άνάμνησι στην καρδιά της.

Και άκριβώς, ό ρομαντικός αυτός πόθος να κόψη ένα λουλουδι απ' τόν κίπο του έρωτος πριν κατέβη στον τάφο, την έσπρωξε να δώση τό ραντεβού αυτό στον ώραίο ήθοποιό.

- Άπό τόν πατέρα μου.
- Πιάς σέ προσκάλεσε να θεραπειύσει τό μακαρίτη Μαντζουράνη;
- Ό Κωνσταντίνος Ψάλης.
- Ξέρεις πολλόν καιρό τόν Ψάλη;
- Άπό τόν καιρό που... Έχισα τόν άνεμόμυλο του Κάστρου!
- Και τί άρρώστεια είχε ό Μαντζουράνης;
- Πούτνα.
- Και τί γιατρού τό έδωσες;
- Συναμική και μάνα. Ήθελα να του πάρω και αίμα, μά του είχαν πάρει...
- Πόσα πληρώθηκες;
- Ένα φλωρί τών όκτώ γροσιών.
- Και τώρα τό γιατρού κάνεις;
- Άπό την ήμέρα που μέ κράζατε και μου παραγγειλατε να μην κάνω πια τό γιατρού, έπαφα. Τώρα φτιάχνω... μύλους.
- Πρώτα είχες πολλούς άρρώστους που κύνταζες;
- Μάλιστα. Έχω τό κατώστη όλων τών... μακαριτών και, άν άγαπάτε, να σάς τό φέρω.
- Έτιχες γράσει ή «Έσσημοίς τών Άθηνών» από την όποία παίρνουσι τά παραπάνω — να είνε παρών στην άνάκρισι και ό γιατρούς της Πολιτείας, ό όποιός είνε ότι, για να τιμωρηθί ό κομπογιαννίτης αυτός, έσπερε να διέσι σ' ένα ναύδαρο και να διαπομπευθί στους δρόμους της πόλεως. Τότε έκείνος τό άπάντησε ότι είνε καλύτερός του και, άν τοίμάη, άς βγίη στο μιντάνι μαζί του!..

Στις πέντε, άνυπόμονη και νευρική, έφτασε στην αλήη του Λούβρου. Ήταν ένα χειμωνιάτικο άπόγευμα και κανείς σχεδόν δέν ήπληξε εκεί την ώρα αυτή.

Η κ. Χάρντον μόλις πρόφτασε να τελειώση τό γύρο της αλήης και είδε να διευθύνεται προς αυτήν ένας ήλικιωμένος κοντός κύριος, άστριαμένος και στεγνός. Ήταν κομψότατος και περπατούσε μ' ένα βήμα ζωηρό, που έκοιβε την ήλικία του. Άσφαλώς δέν ήταν ό Σανσί. Ότσόσο του έμοιαζε...

Θά είνε ό πατέρας του, σκέφτηκε ή κ. Χάρντον. Μά, όταν έλλησίασε, δέν της έμεινε πια καμιά άμυροβία... Ήταν ό ίδιος ό Σανσί!

Δέν μπορούσε να πιστέψη στα μάτια της. Του κάκου άναζητούσε την άρρενωπή σιλουέτα και τό γοητευτικό πρόσωπο του ήθοποιού. Θέλησε τότε να φύγη, αλλά σκέφτηκε ότι ό Σανσί θα την είχε αναγνωρίσει απ' τό μωβ λουλουδι που φορούσε. Άλλωστε ό Σανσί ήταν πια κοντά της. Τη χαρέτησε μ' εύνειγμα και τής ελετε:

- Έσθε σεις, κυρία, που μού γράφατε χθές;...
- Η φωνή του ήταν ή ίδια έκείνη φωνή που την είχε γοητεύσει στο θέατρο, γοητευτική και γλυκιά. Άλλά έδγαινε από ένα πρόσωπο γερασμένο. Η κυρία Χάρντον έτραβίλισε:
- Μάλιστα, κύριε, έγώ είμαι...

Άπό κοντά τά χαρακτηριστικά του ήθοποιού φανόντουσαν πλαδαρά, σκαμμένα από την ήλικία. Σ' αυτόν τόν γέρο λοιπόν είχε δώσει κάποιον;

Ό Σανσί διάβασε τη σκέψη της στο βλέμμα της και τής ελετε με κάτοια θλίψη:

- Ναι, κυρία, δώσατε ραντεβού σ' ένα γέρο. Και δέν είσαστε, άλλοιμονο, ή πρώτη!.. Συνήθως δέν άπαντάς τό γράμματά σαν τό δικό σας. Θέλω ν' άπαλλάξω αυτές που μού γράφουν από μία άπογοιτευσι και τόν έαυτό μου από μία μελαγχολία...
- Τότε;
- Στο γράμμα σας όμως ήπληξε κάτι τό άφελές που με συνεκίνησε. Θέλησα να σάς μιαιτρέψω από την έπιθυμία τών έρωτικών περιπετειών, να σας δείξω τί κρύβεται συνήθως κάτω από ό,τι λάμπει και γοητεύει... Είσαστε παντρεμένη, κυρία;
- Μάλιστα, κύριε.
- Έχετε παιδιά;
- Ναι, κύριε.
- Κατοικείτε στην επαύριον;
- Ναι, κύριε.
- Έ, λοιπόν, άκούστε τί συμβουλή μου: Πηγαίνετε στην επαύριον σας, στον άντρα σας, στα παιδιά σας. Είστε ώραια και έξυπνη. Χρησιμοποήσατε τά χαρισματά σας αυτά για να ώμορφύνετε τό σπιτικό σας. Σας παραξενεύει που άκούετε ένα γέρο ήθοποιό να σάς μιλή έτσι;

- Πράγματι.
- Σας μιλώ έτσι, γιατί έζησα πολύ, κυρία. Έχω την πείρα τών άνθρώπων που τά είδαν όλα. Και έξω καλά πός όλα πληρώνονται σ' αυτό τόν κόσμο. Μιά περιπέτεια, που τη νοιώσιμε κρυφή σ' έφήμερη, έχει συνήθως άνυπολόγητες συνέπειες. Για σας, κυρία, ίπάσχει ή εύνειχια του σπιτιού σας. Γιατί κινηγάτε την εύνειχια εκεί που δέν ίπάσχει;...

Η κ. Χάρντον αισθανότανε τώρα ένα παράξενο αίσθημα ντροπής και λήθης.

— Κύριε, ελετε στον Σανσί, ήθελα κυρίως να σας συγχωρώ για τις ώμορφες στιγμές που γάρhis σε σάς άπόλαυσα στο θέατρο. Σας εύχαριστώ όμως συγχρόνως και για τις συμβουλές που μού έδωκατε. Να είστε βέβαιος ότι θά τις άκολουθήσω.

Ό Σανσί τής άπάντησε χαμογελώντας:

— Αλλά θά είνε ή καλύτερη άμοιή μου, κυρία. Και τώρα θέλετε να σας έξομολογηθώ ένα μικρό μυστικό; Θά σας δώση πός ζωηρά την ματαιότητα ώριμενων έρωτικών περιπετειών. Τό βράδυ, όταν φτάνω στο θέατρο, βρισχω εκεί πολλά γράμματά σαν τό δικό σας. Ή γυναίκες μού ζήτησε ραντεβού, οι άντρες τη διεύθυνσι του ράντεβου μου. Τά μαζεύω όλα σ' ένα γάλvano δοχείο και τούς βάζω φωτιά. Σέ λίγο δέν άπομένει παρά ένας μικροσκοπικός σωρός από στάχτη. Στη στάχτη αυτή ρίχνω λίγες σταγόνες λάδι, την άνακατάνω και κάνω ένα σβολαράκι μαύρο ζυμάρι. Με την στάχτη λοιπόν αυτή τών επιστολών, δια τών όποιων έκδειάζουν την κομψότητά μου ή μού μιλούν για έρωτα, με τη στάχτη της αλήης, κυρία, βάζω κάθε βράδυ τά άσπρα μου μαλλιά, πριν βγώ στη σκηή!.. Χαίρετε, κυρία... Χαίρετε για πάντα... Και μη λημονάτε τά λόγια ενός γέρου θεατρίνου, που είδε σ' έμασε πολλά στη ζωή του...

